

บทที่ 6

บทสรุป

ระยะแรกของทวิลักษณ์สิบสองปันนาในสถานะที่สิบสองปันนาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นทวิลักษณ์ที่ตรงตามแนวคิดสังคมนิยมทวิลักษณ์ในระบบสังคมนิยมเศรษฐกิจ คือ เป็นการดำรงอยู่ควบคู่กันไปของระบบสังคมนิยมสองระบบโดยไร้ซึ่งสภาพความเท่าเทียมกัน ในที่นี้ทางจีนหรือชนชาติอื่นเป็นระบบสังคมนิยมที่เป็นศูนย์กลางของประเทศ และมีสิทธิความชอบธรรมในการเข้ามาปกครองสิบสองปันนาทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมือง ในขณะที่ชนชาติไทลื้อเป็นกลุ่มชนท้องถิ่นเจ้าของพื้นที่ที่ไม่มีอำนาจในการปกครองพื้นที่ของตนเอง ต้องดำเนินการตามแนวทางที่รัฐบาลกลางจีนเป็นผู้กำหนด ลักษณะในทางสังคมนิยมของสิบสองปันนาระยะแรกก็เป็นเฉกเช่นเดียวกับแนวคิดทวิลักษณ์ของ เฟอร์นิวัลซึ่งศึกษาสังคมนิยมทวิลักษณ์ในยุคก่อนและยุคอาณานิคม คือ การอยู่ร่วมกันของชนชาติที่ต่างศาสนา วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นชนชาติไทลื้อ ชนชาติอื่นและชนชาติบนที่สูงอื่นๆซึ่งจะมีปฏิสัมพันธ์กันเฉพาะระดับปัจเจกและในพื้นที่ตลาดเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่ มีการแบ่งแยกหน้าที่ บทบาทและอาชีพตามประวัติศาสตร์ชนชาติ คือ ชาวไทลื้อดำรงชีพเป็นเกษตรกรในพื้นที่ราบ ชนเผ่าบนที่สูงทำการเกษตรบนที่สูง และชนชาติอื่นเป็นพ่อค้าคนกลาง และได้เพิ่มบทบาทในการเป็นข้าราชการปกครองตามโครงสร้างการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามยังปรากฏความแตกต่างที่สำคัญระหว่างแนวคิดของเฟอร์นิวัลกับทวิลักษณ์ในสิบสองปันนา คือ ลักษณะแนวคิดทวิลักษณ์ของเฟอร์นิวัล มีพื้นฐานการครอบงำที่ฝ่ายมีอำนาจจะทำเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ได้มีเจตจำนงในการสร้างความปรองดองและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวระหว่างเชื้อชาติ เป็นลักษณะของเจ้าอาณานิคมกับประเทศอาณานิคม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับการเข้ามาปกครองสิบสองปันนาของทางจีน เหตุเพราะรัฐจีนไม่ใช่เจ้าอาณานิคมแต่เป็นศูนย์กลางการปกครองของประเทศ และไม่ได้เข้ามาในสิบสองปันนาเพียงเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีประเด็นในด้านการเมือง ความมั่นคง รวมไปถึงการพัฒนาประเทศในระยะยาวอีกด้วย

สิบสองปันนาซึ่งเป็นเขตปกครองเล็กๆเขตหนึ่งในประเทศจีน เมื่อประสบกับเหตุการณ์ความสับสนทางการเมืองระดับประเทศ ก็ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงภายในอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวแปรทางการเมืองที่สำคัญในขณะนั้น คือ อุดมการณ์สังคมนิยมที่ถูกตีความไปต่างๆนานา และเป็นผลให้เกิดการดำเนินการในทิศทางต่างๆซึ่งภายหลังพรรคคอมมิวนิสต์เองก็ออกมาประณามการปฏิวัติวัฒนธรรมดังกล่าว และเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่การ

พัฒนาทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนทิศทางการเปิดและนำประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลก อาศัยตลาดและทุนจากต่างประเทศ การปรับเข้าสู่ระบบโลกเช่นนี้ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ต้องสร้างความมั่นคงและความเข้มแข็งภายในประเทศ เริ่มจากการพัฒนาสาธารณูปโภค การสร้างศักยภาพของแต่ละท้องถิ่น และการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากร

ในทางนโยบายรัฐพยายามสร้างความสามัคคีและความเป็นเอกภาพในชาติ ด้วยการประกาศจุดยืนต่อชนชาติส่วนน้อย ว่าชนชาติทุกชนชาติในเขตแดนประเทศจีน ล้วนมีความเสมอภาคและมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีการให้อำนาจกับรัฐบาลท้องถิ่นในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนและกั้นกรองนโยบายจากส่วนกลางโดยดูความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นเป็นหลัก แต่ในทางปฏิบัติแล้ว รัฐบาลท้องถิ่นมีอำนาจอย่างจำกัดในขอบเขตที่ต้องไม่ขัดกับนโยบายหลักของรัฐบาลกลาง รวมถึงในระดับปัจเจกที่ชนชาติส่วนน้อยยังคงรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมและการเลือกปฏิบัติ ในสิบสองปันนาก็เช่นเดียวกัน ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจก็มีเงินทุนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวฮั่น เป็นผู้กำกับเศรษฐกิจหลักของสิบสองปันนา ขณะที่ชาวไทลื้อมักเป็นกลุ่มชนชั้นระดับกลาง เป็นผู้ผลิต ผู้ขายและผู้บริโภค ลักษณะความสัมพันธ์ทางโครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมนี้ คือ ลักษณะทวิลักษณ์ในยุคแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการลงทุน

แม้ว่าด้านการเมืองและเศรษฐกิจสิบสองปันนาก็มีลักษณะทวิลักษณ์ที่มีพื้นฐานของความไม่เท่าเทียมกัน แต่ในทางสังคมหรือชุมชน ชาวไทลื้อส่วนใหญ่ยังคงรักษาและสืบทอดค่านิยมท้องถิ่นของตนไว้ได้ โดยเฉพาะในด้านความเชื่อและความสัมพันธ์ในชุมชน ลักษณะทวิลักษณ์ทางสังคมในชุมชนไทลื้อจึงเป็นรูปแบบคู่ขนาน คือ ต่างคนต่างอยู่ แม้จะอาศัยอยู่ละแวกเดียวกัน แต่ปฏิสัมพันธ์ทางโครงสร้างมีน้อย มีเพียงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกเท่านั้น ชุมชนไทลื้อก็ดำเนินวิถีชีวิต มีความคิดความเชื่อของตน ขณะที่ชาวฮั่นในสิบสองปันนาก็ดำเนินชีวิตในขอบข่ายของตนเช่นกัน

ในกระบวนการก่อให้เกิดสังคมทวิลักษณ์ในสิบสองปันนานั้นเกิดจากการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรม (Acculturation) ซึ่งเป็นการแพร่กระจายจากศูนย์กลางวัฒนธรรมใหญ่เข้ามาอีกกลุ่มสังคมหนึ่ง โดยเป็นกระบวนการที่สืบเนื่องยาวนาน การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมของชาวไทลื้อสิบสองปันนามีลักษณะเช่นเดียวกับแนวคิดการปะทะสังสรรค์ คือ สังคมไทลื้อเป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อยซึ่งเป็นฝ่ายรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมใหญ่หรือวัฒนธรรมจีนฮั่น การรับและซึมซับเอาวัฒนธรรมฮั่นนั้นไม่ใช่เป็นการเปิดรับทั้งหมด แต่ชาวไทลื้อจะคัดเลือกและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมบางอย่างเพื่อให้สิ่งที่รับเข้ามานั้นไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมพื้นฐานของตน ซึ่งการยอมรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมใหม่นี้ของชาวไทลื้อ ก็คือการผสมผสาน การเปลี่ยนแปลงและการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอาไว้ หรือเกิดความเป็นสังคมทวิลักษณ์ที่มีทั้งสิ่งใหม่ สิ่งเก่าและสิ่งที่

คัดแปลง บนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชาติฮั่นกับชนชาติไทลื้อ ในทางกลับกัน การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาวฮั่นกับชาวไทลื้อ ก็ได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ย้อนกลับ คือ ชาวฮั่นเองก็ได้ยอมรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมบางอย่างของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยไปใช้ เช่น ค่านิยมด้านอาหาร ไทลื้อและการแพทย์แผนโบราณของชาวไทลื้อ เป็นต้น

สังคมนวัตกรรมในสิบสองพันนานั้นไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่มีการปรับเปลี่ยนไปพร้อมๆกับการขับเคลื่อนของสังคมไทลื้อที่เกิดจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ตามประวัติศาสตร์ตั้งแต่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ทวิลักษณ์ในสิบสองพันนามีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญแล้ว 3 ครั้ง คือ

1. ช่วงการปฏิรูปสู่สังคมนิยม (ค.ศ.1949-ต้นทศวรรษ 1960) เป็นช่วงที่สังคมนิยมสิบสองพันนา ถูกครอบงำด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจจากการพยายามมุ่งสู่สังคมนิยมในอุดมคติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน บริบทการเมืองมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปกครองภายในประเทศ มีการตั้งเขตปกครองตนเองในพื้นที่ชนชาติส่วนน้อย ในด้านเศรษฐกิจภาครัฐได้ส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์และคอมมูนการผลิตที่มีกรรมสิทธิ์เป็นของส่วนรวม แม้กระทั่งแรงงาน อย่างไรก็ตามนโยบายและการแทรกแซงของรัฐจีนไม่ได้ลงไปถึงด้านสังคมของชาวไทลื้อ ทวิลักษณ์ในช่วงนี้จึงเป็นลักษณะที่สังคมของชาวไทลื้อค่อนข้างคงเดิม จะมีเปลี่ยนแปลงเฉพาะในด้านโครงสร้างหลักๆทางการเมืองและเศรษฐกิจเท่านั้น

2. ช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม (กลางทศวรรษ 1960- กลางทศวรรษ 1970) ในช่วงนี้ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชาวไทลื้อถูกครอบงำด้วยความเข้มงวดและความผันผวนทางการเมืองในระดับใหญ่ที่ลงลึกถึงรากหญ้าด้วยกลุ่มเหมาซุนพิทักษ์แดง และความไร้กฎเกณฑ์ในการตัดสินใจของศาลเตี้ย การปฏิวัติวัฒนธรรมได้ทำลายรากฐานที่รองรับสภาวะสังคมแบบดั้งเดิมและไม่ยอมรับความแตกต่างภายในประเทศจีน ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นทวิลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของชนชาติล้วนแล้วแต่ไม่สามารถแสดงออกได้ เนื่องจากการแสดงถึงความแตกต่างถือเป็นเรื่องร้ายแรงและอาจนำภัยมาสู่ผู้ที่แสดงออกได้ในยุคนั้น

3. ช่วงภายหลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ (ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970) ในทางการปกครองส่วนกลางสามารถควบคุมสิบสองพันนาได้อย่างชัดเจน แต่เปิดโอกาสให้ชาวไทลื้อได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากขึ้น ได้แก่ การกำหนดให้ตำแหน่งผู้ว่าการเขตต้องเป็นชาวไทลื้อที่มาจากการเลือกตั้งเท่านั้น การเพิ่มโควตาข้าราชการชาวไทลื้อและการให้อำนาจรัฐบาลท้องถิ่นในการปรับเปลี่ยนนโยบายที่ส่งไปจากส่วนกลาง กระนั้นนโยบายเหล่านี้ก็ต้องไม่ขัดแย้งกับนโยบายหลักในระดับชาติ ทวิลักษณ์ด้านเศรษฐกิจในช่วงนี้มีความเอนเอียงไปทางวัตถุนิยมมากขึ้น บริบททางเศรษฐกิจในช่วงนี้เป็นแบบเศรษฐกิจการตลาด เน้นการพัฒนาด้านวัตถุและยึดถือตัวเลขอัตราการ

เจริญเติบโตเป็นเครื่องวัดความอยู่ดีมีสุขของประชาชน หลักการนี้นำมาซึ่งโครงการพัฒนา สาธารณูปโภค สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และการส่งเสริมให้เกิดการลงทุน เลือกลงทุน เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่ให้ราคาผลผลิตสูงเมื่อเทียบกับราคาค่าต้นทุน พืชเศรษฐกิจที่รัฐให้การ ส่งเสริมได้แก่ ยางพาราและกระวานจิน นอกจากนี้สิบสองพันนายังถูกกำหนดให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญของมณฑลยูนนานตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การแทรกแซงของปัจจัยต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของชาวไทลื้อโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลง ด้านอาชีพที่ส่วนหนึ่งออกมาจากภาคเกษตรกรรม และอีกส่วนหนึ่งหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจซึ่ง ไม่ใช่พืชที่ตนมีความถนัด ในด้านรายรับรายจ่ายก็มีโครงสร้างที่แตกต่างไปจากเดิม แม้ว่ารายได้ ของชาวไทลื้อจะเพิ่มมากขึ้นแต่รายจ่ายก็เพิ่มสูงตามไปด้วย และเป็นรูปแบบรายจ่ายที่แสดงให้เห็น ถึงความจำเป็นของชาวไทลื้อที่จะต้องพึ่งพาภายนอกมากยิ่งขึ้น สรุปได้ว่าทวิลักษณ์ทางเศรษฐกิจ ของชาวไทลื้อบ้านถิ่นในยุคแห่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เป็นทวิลักษณ์ที่แปรเปลี่ยนและมุ่งไปสู่ การประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจในชาติภพปัจจุบันมากขึ้น อย่างไรก็ตามชาวไทลื้อผู้เชื่อใน เรื่องของบุญทำกรรมแต่งก็ไม่ละเลยที่จะสั่งสมบุญกุศลด้วยการทำทานในรูปแบบต่างๆเพื่อผลต่อ ชีวิตความเป็นอยู่ในชาติหน้า

ด้านสังคม การพัฒนาและความเจริญทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีความพร้อมในเรื่อง บุคคลากร ซึ่งรัฐจีนได้แก้ไขปัญหานี้ด้วยการส่งเสริมระบบการศึกษาแบบสากลที่ตั้งอยู่บนความ เชื่อที่มีหลักเหตุผลตามแนวทางวิทยาศาสตร์ การหล่อหลอมระบบความคิดความเชื่อของเยาวชน ชาวไทลื้อยุคใหม่เพื่อรองรับการพัฒนา อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจจาก ภายนอกก็ผลักดันให้ชุมชนไทลื้อต้องเปลี่ยนแปลงและปรับตัว การถูกแทรกแซงและการเลือกรับ กระแสสังคมดังกล่าว ส่งผลให้เกิดลักษณะทวิลักษณ์ในชุมชนไทลื้อในด้านต่างๆ ซึ่งประเด็น เหล่านี้ในช่วงวัยที่แตกต่างกันก็มีลักษณะทวิลักษณ์ที่แตกต่างกันไปตามการรับรู้และประสบการณ์ ช่วงวัยของชาวไทลื้อบ้านถิ่นในปัจจุบันประกอบไปด้วย ช่วงวัยชราซึ่งมีรากฐานความคิดความเชื่อ แบบดั้งเดิม ช่วงวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่ยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆและการพัฒนาด้านต่างๆโดยนำมา ผลผสมผสานปรับให้เหมาะสมกับวิถีแบบดั้งเดิมของตน ช่วงวัยรุ่นและเยาวชน ช่วงนี้เป็นช่วงที่ได้รับ การสืบทอดความเป็นไทลื้อจากชุมชนของตนน้อยที่สุด และมีแนวโน้มไปสู่กระแสความเจริญมาก ที่สุด มุมมองและความเป็นทวิลักษณ์ของช่วงวัยเหล่านี้จึงแตกต่างกันในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ด้าน ศาสนาและความเชื่อ ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านภาษาและตัวอักษร ด้านสถาปัตยกรรม และ ด้านสถาบันขัดเกลาทางสังคมซึ่งประกอบไปด้วยครอบครัวและวัด ทั้งนี้ในภาพรวมแล้วทวิลักษณ์ ทางสังคมของชาวไทลื้อบ้านถิ่นยังยึดถือในหลักการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม มีหลักยึดเหนี่ยวทาง

จิตใจที่เข้มแข็ง คือ พุทธศาสนา แต่การพัฒนาทางวัตถุก็ได้แทรกแซงและซึมซับเข้ามาสู่สังคมไทย ลืออย่างไม่หยุดยั้งเช่นกัน

ทั้งนี้ ความหมายของสังคมทวิลักษณ์ในสิบสองพันนาจึงหมายถึง รูปแบบสังคมไทยลือที่มีการเคลื่อนไหวและปรับตัวตามสภาวะการณ์ในแต่ละช่วงเวลา โดยทวิลักษณ์เกิดจากการขยายอิทธิพลเข้ามาของชนชาติอื่นและวัฒนธรรมอื่น ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมโบราณและวัฒนธรรมสมัยใหม่ ในที่นี้พื้นฐานการขยายอิทธิพลมีความไม่เท่าเทียมปรากฏ คือ ชนชาติไทยลือเป็นชนชาติส่วนน้อยที่เป็นเจ้าของพื้นที่ ขณะที่ชนชาติอื่นเป็นชนชาติหลักของประเทศจีน เป็นผู้กุมอำนาจการปกครองทั้งประเทศ ด้วยเหตุนี้เมื่อศึกษารายละเอียดของสังคมทวิลักษณ์จะพบว่าในแต่ละประเด็นจะมีความเข้มข้นของความเป็นทวิลักษณ์แตกต่างกันไป ในด้านการเมืองการปกครองมีความชัดเจนว่าทางการเงินเป็นฝ่ายควบคุม และควบคุมอย่างเข้มงวด ด้านเศรษฐกิจในระดับนโยบายแล้ว รัฐบาลท้องถิ่นจะเป็นผู้เสนอหรือกลั่นกรองนโยบายที่มาจากทางส่วนกลาง กระนั้นโดยทั่วไป ท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามนโยบายหลักของประเทศอยู่แล้ว ส่วนสุดท้ายคือด้านสังคม ที่รูปแบบทวิลักษณ์ค่อนข้างไปในทางคู่ขนาน มีการแบ่งแยกชุมชนและสังคมลือกับอื่นอย่างชัดเจน มีเพียงในบางด้านซึ่งมักจะเป็นทางรูปธรรมที่มีรูปแบบทวิลักษณ์ที่ถูกแทรกซึม เช่น สถาปัตยกรรมและเครื่องแต่งกาย

เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ประเพณีซึ่งเป็นส่วนยอดของค่านิยม ความคิดและความเชื่อของสังคมก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แต่ลักษณะสังคมทวิลักษณ์ในประเด็นสังคมดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า มีความเป็นคู่ขนาน ประเพณีที่เป็นของสังคมภายในจึงไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากเท่ากับประเพณีที่มีส่วนเชื่อมโยงระหว่างสังคมไทยลือกับสังคมภายนอก ประเพณีที่อยู่ในขอบเขตเฉพาะของคนไทยลือส่วนใหญ่จะมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เช่น ประเพณีเข้าพรรษา ออกพรรษา การदानเจติย ซึ่งจะสังเกตได้ว่าเป็นประเพณีทางพุทธเป็นส่วนใหญ่ แม้กระทั่งประเพณีในชีวิตประจำวัน เช่น ประเพณีการเกิด การตายหรือการขึ้นบ้านใหม่ ก็มีการเปลี่ยนแปลงเพียงบางด้านเท่านั้น ขณะที่ประเพณีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากจะเป็นประเพณีที่ได้รับความสนใจและมีคนภายนอกเข้าร่วมด้วย ที่สำคัญที่สุด คือ ประเพณีขึ้นปีใหม่ไทยลือหรือประเพณีงานปอยสังขาร

ในกรณีของหมู่บ้านบ้านถิ่นซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยลือที่ยังประกอบอาชีพและดำรงชีพอยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยที่มีพื้นที่อยู่ใกล้กับศูนย์กลางการพัฒนา คือ เมืองเชียงรุ่ง ประเพณีปีใหม่ไทยลือของหมู่บ้านบ้านถิ่นในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด คือ การดำรงอยู่คู่ขนานกันไประหว่างประเพณีดั้งเดิมกับประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว หรืองานปอยสังขารซึ่งประกอบไปด้วยงานบุญทางพุทธศาสนาและงานรื่นเริงของชุมชน กับงานเทศกาลสาดน้ำที่เน้นกิจกรรมบันเทิง ประเพณีปีใหม่นี้นอกจากจะสะท้อนให้เห็นลักษณะทวิลักษณ์ในสังคมไทยลือในปัจจุบัน ดังที่ปรากฏออกมาในรูปแบบต่างๆ ทั้งการแทรกซึม การทับซ้อนและในแบบคู่ขนาน งานปอยปีใหม่ของหมู่บ้านบ้าน

ถิ่นยังเป็นประเพณีที่มีส่วนสำคัญต่อวิถีชีวิตทั้งต่อคนท้องถิ่นและต่อภาครัฐ หากกล่าวในแง่ประโยชน์ต่อชาวไทลื้อ งานปอยสังขารและเทศกาลสาดน้ำต่างก็มีประโยชน์แตกต่างกันไป งานปอยสังขารเป็นประเพณีเก่าแก่ที่เป็นทั้งเครื่องมือทางสังคม และเป็นประเพณีที่รองรับความเชื่อของสังคม เมื่อถูกสร้างให้เป็นเทศกาลสาดน้ำ ตัวของเทศกาลเองก็ให้ประโยชน์กับคนท้องถิ่นไม่เฉพาะในด้านเศรษฐกิจจากรายได้การท่องเที่ยว ชาวไทลื้อบ้านถิ่นยังได้ประโยชน์ในแง่ของปัจจัยผลักดันที่ส่งผลให้ชาวไทลื้อได้หันกลับมาหาวัฒนธรรมรากฐานของตน เนื่องจากในบริบทการท่องเที่ยวของงานปอยก่อให้เกิดการเปรียบเทียบทางวัฒนธรรมขึ้นระหว่างคนพื้นเมืองกับผู้มาเยือน ในส่วนของประโยชน์ต่อภาครัฐ มีความชัดเจนมากที่สุดในเรื่องผลทางเศรษฐกิจที่เกิดเงินหมุนเวียนในระบบ กระตุ้นการใช้จ่ายและเป็นรายได้สำคัญของสิบสองปันนา ภาพของเทศกาลสาดน้ำที่ซึ่งทั้งนักท่องเที่ยวชาวฮั่นและชาวไทลื้อได้ร่วมกันสานต่อประเพณีที่เก่าแก่ ยาวนาน ของชนชาติไทลื้อ ภาพลักษณ์นี้เปรียบเป็นสัญลักษณ์ของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การอยู่ร่วมและการร่วมกิจกรรมกันอย่างปรองดองและสงบสุข

เป็นที่น่าสนใจว่า เรื่องของความปรองดองและเป็นเอกภาพในความหลากหลายในหมู่ชนชาติต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศจีน เป็นเรื่องสำคัญสำหรับรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ประเด็นชนชาติส่วนน้อยถูกมองว่าเป็นประเด็นอ่อนไหวต่อความมั่นคงและความปรองดองของประเทศ ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์เล็งเห็นปัญหาดังกล่าว จึงได้ประกาศนโยบายยอมรับความแตกต่างทางเชื้อชาติภายในประเทศ รัฐบาลได้ลดปัญหาความแตกแยกด้วยการให้เกียรติชนชาติทุกชนชาติว่ามี ความเท่าเทียมกัน มีสิทธิความเสมอภาคเช่นเดียวกัน รวมทั้งมาตรการในการพยายามลดแนวความคิดของชาวฮั่น ที่ว่าตนเป็นศูนย์กลางของอารยธรรม และมองชนชาติส่วนน้อยอื่นๆ ว่าเป็นกลุ่มคนป่าเถื่อน นโยบายดังกล่าวถูกสร้างให้เป็นชุดความรู้ที่แทรกซึมไปในระบบการศึกษา เป็นการลดช่องว่างและความไม่พอใจที่คั่งค้างมาของชนชาติส่วนน้อย แม้ว่านโยบายต่อชนชาติส่วนน้อยจะหยุดชะงักไปในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม แต่ในภายหลังพรรคฯก็ได้รื้อฟื้นนโยบายดังกล่าวขึ้นมาใหม่และดำเนินนโยบายดังกล่าวมากระทั่งปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วชนชาติส่วนน้อยยังคงรู้สึกถึงความไม่เสมอภาคระหว่างชนชาติส่วนน้อยกับชาวฮั่น และสั่งสมเป็นความไม่พอใจชาวฮั่น รวมถึงนโยบายของรัฐที่ดูเหมือนจะเปิดทางให้ชนชาติส่วนน้อยได้มีสิทธิมีเสียงในพื้นที่ของตนเองอย่างเต็มที่ แต่ในความเป็นจริงรูปแบบการปกครองตนเองของชนชาติส่วนน้อยก็มีขอบเขตจำกัด ทั้งอำนาจในการปกครองและกลุ่มผู้ปกครองซึ่งโดยมากเป็นบุคคลที่ผ่านความเห็นชอบจากทางพรรคฯมาแล้ว นอกเหนือจากปัญหาสั่งสมต่อชนชาติฮั่นแล้ว ยังปรากฏปัญหาในเรื่องการผลักดันประชาชนให้ปฏิบัติตามนโยบายการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ชนชาติส่วนน้อยมักจะมีค่านิยมทางสังคมที่แตกต่างกันไป และโดยทั่วไปแล้วแนวทางของชนชาติส่วนน้อย

มักจะมียุทธศาสตร์ที่สวนทางกับแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน ดังเช่น ชนชาติไทลื้อที่ยังคงให้ความสำคัญกับด้านพุทธศาสนาและความเชื่อ มากกว่าจะมุ่งหวังยกฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งการจะผลักดันให้จุดมุ่งหมายหลักนี้กลายเป็นจุดหมายร่วมของทุกชนชาติในประเทศโดยปราศจากความขัดแย้ง เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก แต่จีนก็พยายามแก้ไขปัญหานี้ด้วยการแทรกซึมแนวคิดจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจนี้ผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ การให้การศึกษาและการผลักดันการพัฒนาในด้านต่างๆ การกระทำเหล่านี้ไม่เพียงส่งเสริมให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชาติเท่านั้น ในบางครั้งการปฏิบัติที่เกินเลยอาจถูกตีความว่าเป็นทิศทางของนโยบายการกลืนชาติอีกด้วย ปัญหาต่างๆ ที่ชนชาติส่วนน้อยมีต่อชนชาติหลักของประเทศเป็นปัญหาที่สั่งสม และต้องการการระบายออก สำหรับประเด็นนี้ ชนชาติไทลื้อบ้านถิ่นได้แสดงออกถึงความไม่พอใจชนชาติอื่นและรัฐบาล ด้วยการแบ่งแยกสิทธิทางชนชาติภายในงานประเพณีปีใหม่ที่ดินเป็นทั้งเจ้าของพื้นที่และเจ้าของวัฒนธรรมที่สืบเนื่องยาวนาน การให้สิทธิพิเศษแม้เพียงเล็กน้อยกับชนชาติไทลื้อด้วยกัน รวมทั้งการแสดงจุดยืนทางวัฒนธรรมของตนเอง จึงเป็นภาพตัวอย่างหนึ่งของการตอบโต้ชนชาติอื่น

ในที่นี้งานปีใหม่ไทลื้อถูกใช้เป็นกลไกในการรักษาสมดุลกลไกหนึ่งในสังคมทวิลักษณ์บ้านถิ่น เนื่องจากทวิลักษณ์มีลักษณะเลื่อนไหลไปตามตัวแปรในแต่ละช่วงเวลา และในช่วงมากกว่าครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาพิศูจน์ได้ว่า ปัจจัยภายนอกมีผลอย่างมากต่อการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมทวิลักษณ์ แต่ตัวแปรที่สำคัญอีกตัวแปรซึ่งส่งผลต่อลักษณะของทวิลักษณ์คือ ปัจจัยภายใน โดยเฉพาะพุทธศาสนา ความเชื่อในชุมชนและรากฐานความสัมพันธ์ในชุมชน ปัจจัยภายในเหล่านี้เป็นเสมือนปัจจัยที่กล่อมเกลათวิลักษณ์ไม่ให้โน้มเอียงไปสู่ภายนอกมากเกินไป และงานปีใหม่ก็เป็นกลไกที่สำคัญกลไกหนึ่งในปัจจัยภายในนั้น ด้วยความพิเศษที่งานปอยปีใหม่ปัจจุบันเป็นทั้งประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวและประเพณีจารีต ซึ่งชาวไทลื้อจะใช้โอกาสนี้แสดงให้เห็นชาวฮั่นเห็นถึงวัฒนธรรมที่เก่าแก่ดั้งเดิมที่อยู่ควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างพอเหมาะ

ทวิลักษณ์ในสิบสองพันนาที่เกิดขึ้นในช่วงงานปีใหม่ไทลื้อบริเวณเมืองในปัจจุบันนับว่าเป็นภาพตัวอย่างในแง่บวกต่อนโยบายชนชาติส่วนน้อยของจีน ที่สามารถนำการพัฒนาเข้าไปพร้อมๆ กับการรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิมได้ อย่างไรก็ตาม นโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชนชาติส่วนน้อยนั้น รัฐจะส่งเสริมเฉพาะเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย ภาษา สถาปัตยกรรมและค่านิยมบางด้าน ขณะที่วิถีชีวิตด้านอื่นๆ บางด้านถูกควบคุมและบางด้านรัฐก็เปิดโอกาสให้ชนชาตินั้นตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ไม่ว่าประเทศจีนจะดำเนินไปสู่ทิศทางใด ภายในสังคมก็จะยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนชาติต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะของความหลากหลายของประเทศจีน และเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้เกียรติกับชนชาติส่วนน้อยทุกชนชาติภายในประเทศ ทว่าสังคมทวิลักษณ์เป็น

กระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง ส่วนสำคัญในกระบวนการนี้ คือ ทิศทางของทวิลักษณ์ ซึ่งจะนำไปสู่คำถามต่อประเด็นในเรื่องชนชาติส่วนน้อยของจีน ว่าการดำเนินการต่างๆของจีนเป็นการสร้างเอกภาพในความแตกต่างทางเชื้อชาติ หรือมีนัยในการพยายามกลืนชาติอย่างแท้จริง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved